

יעקב אבינו קיבל את ברכות הוריו ויצא לדרך. עשיו הרשע קרא לאליפז, בנו בכורו, ואמר לו: "הרי קח את חרבך ורדוף אחרי יעקב, הרוג אותו וקח ממנו את כל אשר לו". אליפז שהיה צדיק היה אחד מיועציו הטובים של איוב וזכה לרוח הקודש) ניסה להתחמק מהשליחות ולשכנע את עשיו אביו שזה לא כדאי. הוא אמר לעשיו: "אבי, הרי הקב"ה הבטיח לאברהם זקנך כי ארבע מאות שנה ישתעבדו בניו במצרים, ומכיוון שישמעאל אינו נקרא זרעו, אלא יצחק, אם תהרוג את יעקב אחיך הרי שהנבואה הנוראה תתקיים בך ובזרעך. א"כ מוטב להשאיר בחיים את יעקב כדי שתתקיים בו נבואת השעבוד ולא בנו". אולם עשיו לא השתכנע, הוא עמד בדעתו להרוג את יעקב, ציווה בנו אליפז לעשות זאת במצוות כיבוד הורים ואף איים עליו שאם לא יעשה זאת, הוא יערוף את ראשו. אליפז היה גיבור וזריז, הוא לקח עמו עשרה בריונים ורדף אחרי יעקב. יעקב אבינו ראה את אליפז ואנשיו רודפים אחריו ונעצר. אליפז הוציא את חרבו והתקרב אל יעקב...

אמר לו יעקב: "אליפזי, חמודי, מה קרה? כבר לא אומרים שלום לדוד יעקב?!", ניגש אליפז ואמר: "אבי ציווה אותי להורגך, היה נא מוכן למות... אתן לך זמן לקרוא קריאת שמע ולומר וידוי, אבי את מצוות אבי אני חייב לקיים".

אליפז התיישב וחיכה, ובינתיים התחיל לבכות. יעקב אבינו ראה את אחיינו בוכה, הוא ניגש אליו, התיישב לצדו, ליטף את ראשו ושאל אותו: "אליפזי, מדוע אתה בוכה?" אליפז השיב: "אבא גזר עלי להורגך ואיים עלי שאם לא אעשה כן, הוא יערוף את ראשי, וחיי אני לקיים מצוות אבי, אך איני מסוגל לעשות זאת..."

יעץ לו יעקב: "קח ממני את כל אשר יש לי, כך אהיה עני, ועני חשוב כמת, ובזאת תוכל לשווא אביך ולומר לו שקיימת את מצוותו".

אליפז שמח על העצה. יעקב אבינו פשט את בגדיו ונכנס לנהר עירום כביום היוולדו. אליפז לקח את בגדיו של יעקב, כספו, זהבו וכל רכושו, ונפרד ממנו לשלום.

יעקב אבינו, שנותר בתוך מי הנהר עירום וחסר כל, פרש ידיו לקב"ה ובכה: "רבונו של עולם, ריני עירום מכל, איני יכול להמשיך כך, אנא ה', תן לי בגדים". באותה שעה, הגיע לנהר אדם אחד זמן רב לא עשה מקלחת, פשט את בגדיו, קפץ 'ראש' לנהר ונעלם. אולי הוא חטף זעזוע מח מקרעית הנהר, אולי הוא שכח שהוא אינו יודע לשחות, מ"מ אותו פרש טבע בנהר ומת ויעקב אבינו לקח את בגדיו ולבשם.

בינתיים שמע עשיו על הפטנט הגאוני של בנו אליפז, שלקח את כל רכושו של יעקב והשאיר אותו חי כי עני חשוב כמת. אולם עשיו, שלא אהב לשמוע חידושי תורה ודרשות, רצה לראות את יעקב מת גם לפי הפשט ולא רק לפי הדרש, ולכן החליט לארוב לו בדרך ולהרוג אותו בעצמו.

יעקב אבינו ידע זאת ברוח הקודש, וכאשר הגיע לנהר הירדן, התפלל לקב"ה שיושיע אותו והוא הכה את הירדן במקלו, הירדן נבקע והוא עבר והלך בדרך אחרת. עשיו חיכה ליעקב זמן רב, ולא הסוף התייאש והלך

יעקב לומד תורה בישיבת שם ועבר

יעקב אבינו לא הלך מיד לחרן. הוא היה ירא לנפשו שלא יינזק ברוחניות בביתו של לבן הרמאי (אותיות נבל הרמאי). אמנם הוא כבר היה בן שישים ושלוש, אביו ציווה עליו ללכת לישא אשה אמו אמרה לו לברוח, אולם הוא הרגיש עדיין אינו מוכן מספיק להקים בית אצל לבן. יש לו עונש מה ללמוד... ולכן הלך יעקב ו"הטמין את עצמו" בישיבת שם ועבר ועסק בתורה בעמל, בטיעה ובהתמדה עצומה במשך ארבע עשרה שנה, ובמשך כל אותן השנים לא עלה על מיטה (אולי הוא לפעמים נמנם על הסטנדר, אך לא ממש שכב לישון).

יעקב אבינו פסק לעצמו שכדי להתמודד עם נסיונות החיים ולעבור את הגלות אצל לבן הרמאי בשלום, לא מספיק רק ללמוד תורה, אלא צריך "להטמין את עצמו". מה הכוונה להטמין? כמו הטמנה בהלכות שבת - הטמנה נקראת רק כאשר כל הכלי נטמן ולא נראה כלל מבחוץ. כך גם מי שנפטר ונטמן, שהוא עמוק באדמה וכיסו אותו בעפר ולא רואים אפילו שערה אחת. לפי זה, יעקב אבינו ש"נטמן בבית המדרש", הכוונה שלא הוציא שערה אחת החוצה מבית המדרש, אפילו ישן על המיטה, כלומר הוא כיסה את עצמו מכל ענייני העולם הזה והיה שקוע כל כולו בישיבה בתורה

וביראת שמים.

למעשה, כאשר יעקב אבינו יצא מבית הוריו, רחל ולאח עדיין לא נולדו. ורק בזכות שאמר יעקב ליעקב לקחת מ"בנות לבן", רק אז זכה לבן ונולדו לו אח"כ שתי בנות - רחל ולאח (עפ"י 'בראשית רבתי' פ' וישלח). ואם לא היה הולך לישיבת שם ועבר לעסוק בתורה, אלא היה הולך מיד לבית לבן, סביר להניח שהיה חוזר בידיים ריקות ומפסיד את זיווגו. נמצא שדווקא בזכות שהלך ללמוד תורה, זכה לזיווגו.

מסופר על הרב לודמיר זצ"ל מצפת שהיה מתפרנס מחנות שהיתה פתוחה במשך כמה שעות ביום, אבל עיקר יומו היה בבית המדרש שם למד ולימד לאחרים. כך נהג מדי יום ומעולם לא הורג ממנהגו. גם רעייתו הצדקנית וילדיו ידעו שאסור להפריע לו בלימודו. פעם הזדמן לצפת סוחר חסיד מלבנון ששמע על סחורה מסוימת שהיתה תקועה זמן רב בחנותו של הרב, וביקש לרכוש את כל הסחורה בכסף מלא ובמזומנים. אשתו של הרב הודיעה לסוחר כי כרגע בעלה בבית המדרש ואי אפשר להפריע לו, אך לאחר שהפציר הסוחר באישה, שלחה את בנה כדי שיבשר לרב על בואו של הסוחר ועל ההזדמנות הנדירה להפטר מהסחורה שאיש אינו חפץ בה. אולם הרב מיאן לזמוע ונשאר בשלו: "עד חצות היום אי אפשר להפריע לי". כששמע הסוחר, החליט ללכת ולא להמתין יותר. הרבנית בקשה ממנו שימתין עוד כמה דקות והיא עצמה נגשה לבית המדרש ואמרה לרב: "בעלי היקר, אציע לך עסקה, תמורת אותן שעות שתאלץ להפסיד עקב העסקה: אני מוכנה לתת לך שלושה שבועות או אפילו שלושה חודשים בהם אפשר לך ללמוד בבית המדרש ברציפות בלי להגיע הביתה. העיקר שנשתחרר מהסחורה התקועה אצלנו זמן רב". הרב נותר בסירובו: "אני על מה לדבר, לא אגיע עכשיו הביתה, ואם הסוחר לא ימתין עד חצות, הקב"ה ישלח לנו ממקום אחר". הרבנית עשתה רצון בעלה ושחררה את הסוחר הערבי לדרכו.

תמהו תלמידיו: "הרי הרבנית אמרה דברים של טעם. שלושה חודשים תמורת שלוש שעות של ביטול תורה, ומדוע הרב סירב?!", הסביר להם הרב בנחת ובשלווה: "הרי באותן שעות שאני למד, עומד כאן היצר הרע וחורק עליי את שיניו בכעס. הוא שולח לכאן לבית המדרש את כל המטרות האפשריות כדי להפסיק אותי מלימודי. יודע הוא היצר שברגע שאפסיק פעם אחת את הקב"ה שלי ואצא מבית המדרש לפני השעה הקבועה, הרי גם מחר ומחרתיים הוא ישלח לי סוחרים נוספים שגם הם יצליחו לבטל אותי מלימודי. ואז אומר לעצמי: "הרי גם אתמול הפסקת את לימודך ומה היום מיומיים?", לכן אפילו שדבריה של אשתי היו דברי טעם, לא רציתי להפסיק את השעור. הקב"ה שהוא זן ומפרנס לכל, ישלח לי את עזרתו ממקום אחר".

בסופו של דבר, השיירה של הסוחר הערבי נתקעה בדרכה, והערבי חזר לביתו של הרב לודמיר וביצע את העסקה על הצד הטוב ביותר, כי מלימוד התורה אף פעם לא מפסידים.

מדוע יעקב לא הלך מיד לחרן?

הרי אביו ציווה אותו לישא אשה, וא"כ מדוע לא הלך יעקב מיד לחרן לישא אשה ואח"כ הוא היה לומד תורה?

התירוץ יובן עפ"י דברי הגמ' שבא"י מי שהיה נושא אשה היו שואלים אותו "מצא" או "מוצא"? מצא אשה מצא טוב", או ח"ו "מוצא אני מר ממות את האשה", אך בבבל לא היו שואלים זאת, מדוע? הנה יש מח' האם קודם ישא אשה או שמא קודם ילמד ואח"כ ישא אשה שהרי "ריחיים על צוארו ויעסוק בתורה", ומכיוון שבא"י היו עשירים לא היה בעיה לישא אשה ואח"כ ללמוד תורה, ולכן ייתכן שהחתן שעדיין לא למד תורה הוא לא כ"כ צדיק ויהיה בעיות בשלום בית, אך בבבל היו עניים ולכן מי שנשא אשה כבר לא יוכל ללמוד משום שעליו לעסוק בפרנסתו, ולכן קודם למדו ואח"כ התחתנו, וממילא חתן שלמד תורה הוא כבר אישיות אחרת וממילא בטוח שהוא מצא אשה מצא טוב חתיה עמה בשלום.

והנה כשיעקב יצא מבית יצחק היה לו כסף ולכן ציווה עליו יצחק שקודם ישא אשה שהרי יש לו פרנסה ויוכל ללמוד גם אחרי החתונה כמו בני א"י, אך מכיוון שאליפז לקח לו את הכל נמצא שהוא עני כמו בני בבל ולכן הוא הלך קודם ללמוד תורה ורק אח"כ הלך לחרן.

חלום יעקב

לאחר ארבע עשרה שנה של לימוד בדבקות ובהתמדה עצומה, יעקב אבינו יוצא ללכת ללבן. כאשר הוא כבר היה סמוך מאוד לחרן, הוא הרהר בלבו: "היתכן שעברתי ליד הר המוריה בלי להתפלל במקום שהתפללו בו אבותי?!", והחליט לחזור לאחור. הקב"ה עשה לו נס קפיצת הדרך (כמו שקרה

לאליעזר עבד אברהם), והגיע לשם בתוך זמן קצר, כשעתיים לפני שקיעת החמה. הוא התכוון להתפלל שם תפילת מנחה שתיקן יצחק אביו ואח"כ ללכת לדרכו, אולם הקב"ה רצה שיעקב יללן שם כדי להתגלות אליו בחלום, ולכן גרם לשקיעת החמה קודם זמנה. יעקב אביו ראה שדרך נס החמה שקעה שעתיים לפני זמנה והבין את הרמז. הוא התפלל (ובכך תיקן) תפילת ערבית ונשאר ללון שם.

לאחר מכן, לקח שתיים עשרה אבנים (כנגד י"ב השבטים) מהמזבח עליו נעקד יצחק אביו, וידר אותן מסביב לראשו ונרדם. למרות ששכב בלי שמיכה על רצפה ואבנים, היתה זו שינה מתוקה כאילו היה שוכב בתוך שמיכת נוצות אווז רכה ונעימה. למרות שהיה נרדף ישן במנוחה שלמה ועל אף שבשנות לימודו בישיבה של שם ועבר, לא ממש ישן מרוב חשקו לתורה, שכן היה נרדם מעט על הסטנדר ומיד היה מתעורר וחוזר לתלמודו, כאן הוא ישן שינה עמוקה.

בינתיים האבנים אשר לקח יעקב החלו לריב ולהתווכח זו עם זו, וכל אחת היתה אומרת: "עלי יניח צדיק את ראשו". הקב"ה עשה נס וכל האבנים התאחדו לאבן אחת גדולה (אח"כ כאשר יעקב אביו התעורר ומצא אבן אחת, הבין שהוא עתיד להעמיד י"ב שבטים קדושים ושלא יהיה בזרעו שום פסול).

"וַיְחַלְמֵם וַהֲנֵה סֶלֶם מִצֵּב אֲרָצָה וכו'" המילה 'סולם' בגימטריה (136) היא כמו 'ממון', אך היא גם גימטריה של 'עוני'. זהו סולם החיים - לפעמים אנשים עולים והופכים לעשירים בעלי ממון, ולפעמים גם יורדים ונעשים עניים. גם אדם שהוא מוצב ארצה, בתחתית הסולם, יכול לעלות ולהגיע השמימה. (עפ"י 'בעל הטורים')

מעשה ביהודי בשם ר' מרדכי שהיה עשיר גדול ומוכר בכל האזור. ר' מרדכי העסיק מנהל חשבונות אמין וירא שמים בשם בנימין, אשר היה מלווה אותו בכל עסקיו המסועפים. הם גם היו יוצאים יחדיו למסעות עסקיים מהם היו חוזרים עם עגלות עמוסות בסחורה אשר הגדילה את עושרו של ר' מרדכי הגביר. גם ההצלחה ליוותה את הגביר בכל אשר פנה והאירה לו פנים.

פעם אחת, נסעו ליריד גדול שהתקיים בעיירה רחוקה. ר' מרדכי ישב בכרכרה המפוארת ליד ר' בנימין, הם הביטו על הנופים המקסימים שנבטו מבעד לחלון, נשמו אוויר צלול ושוחחו בחת. בשלב מסוים ר' מרדכי חש בעייפות שמשתלטת עליו וניסה לשווא למצוא תנוחה טובה ללינה. לבסוף החליט שכדאי לעצור ולנוח בין כרי הדשא שבצד הדרך. הוא הורה לעגלונם לתור אחר לינה נוחה ובטוחה אשר יוכלו שלושתם לנוח בה.

לאחר חיפוש מהיר וקצר נתגלתה לעיניהם פינת חמד ובה מרחב דשא ירוק ויפה ובתוכו עובר לעיין זך וצלול. ר' מרדכי קפץ מהכרכרה, מתח את איבריו, שתה ממי המעיין הזכים ונשכב על הדשא הרך והנעים. הוא אמר לתומו: "ממש מיטה נוחה וראויה, רק חבל שאין לי כרית". ר' בנימין הבה את הרמז, הוא הוציא מהכרכרה תיק מהודר ובו היו אלפי זהובים לצורך המסחר והגיש אותו לר' מרדכי. הוא הניח את ראשו על התיבה ושקע בשינה עמוקה. גם ר' בנימין והעגלון נרדמו למשך כמה שעות. כאשר התעוררו משנתם, הבחינו בקרני השמש האחרונות לפני שקיעתה. הם קמו בבהלה ומהרו לעלות לכרכרה כדי למצוא את השביל בטרם יחשיך. העגלון הצליף בסוסים שדהרו במהירות רבה ולבסוף הגיעו לפונדק דרכים, שם אכלו ארוחת ערב ונשארו ללון. לאחר כמה ימים הגיעו ליריד, ולאחר חיפוש מצא ר' מרדכי סחורה טובה כלבבו במחיר מציאה. הוא חתם חוזה עם הסוחר וביקש מר' בנימין להביא את התיק עם הזהובים. ר' בנימין עלה לכרכה ולפתע נשמעה ממנו זעקת טור: "אוי ואבוי..."

"מה קרה???", שאל ר' מרדכי בחרדה תוך כדי שהוא מזנק פנימה ונעמד ליד מנהל חשבונותיו "התיק איננו!", השיב ר' בנימין.

רק עכשיו הם נזכרו כיצד השאירו את התיק באותה פינת חמד במעבה היער כשנחפזו לצאת משם לפני רדת החשיכה.

"ר' מרדכי", הזדעק ר' בנימין, "חייבים לשוב למקום בו הנחנו את התיק, אולי הוא עדיין שם!" ר' מרדכי חייך חיוך מריר ושאל: "כיצד זה יתכן שהתיק עדיין שם?! הרי אנשים רבים עוברים שם בעונה זו, היעלה על הדעת שאיש לא הבחין בתיק עמוס בזהובים הבולט על פני השטח?", הוא הבין שבלא כסף, אין לו מה לעשות ביריד, ולכן ביטל את העסקה עם הסוחר וביקש מהעגלון להסיעם חזרה לביתם.

לאחר כמה ימים הגיעו שוב לאותו מקום ביער, ואז החל העגלון צועק בהתלהבות: "הנה התיק האבוד, אני רואה אותו בדיוק באותו המקום בו שכחנו אותו". ר' מרדכי זינק מתוך העגלה ורץ לעבר התיק, כלא מאמין. הוא פתח את התיק וראה שהוא מלא וגדוש באלפי זהובים, בדיוק כמו שהיה

בטרם נשכח. ר' בנימין שמח מאוד ואמר: "ר' מרדכי, ראה כמה ה' ית' אוהב אותך ושומר עליך ועל רכושך מכל רע". אולם מרדכי לא היה נראה שמח במיוחד, ומעיניו זלגו דמעות חמות והוא נכה בקול גדול.

ר' בנימין חשב שר' מרדכי בוכה מהתרגשות, כי לא בכל יום מתרחש כזה נס... ר' מרדכי לקח חלום חופניו מהכסף שהיה בתיק, נתן לר' בנימין ואמר: "הנה לך ידידי ועוזרי הנאמן, שכרך הראוי לך בעבור כל השנים שבהן שרתת אותי במסירות ובנאמנות. מהיום ואילך נפרדות דרכינו, אנו יסע לביתי ומשם העגלון יסיע אותך לביתך לחיים טובים ולשלום".

ר' בנימין חשב שאדונו השתגע. כל הדרך חזרה ר' מרדכי בכה ללא הרף והם לא החליפו מילה ביניהם.

מאותו היום מצב עסקיו של ר' מרדכי הלך והתדרדר. סחורותיו התקלקלו, אחד ממפעליו נשרף כליל וכל עסקיו התמוטטו בזה אחר זה. הוא נאלץ למכור את אחוזתו המפוארת וכל רכושו כדי לשלם את חובותיו הרבים ונותר חסר כל. ר' מרדכי שיכן את בני ביתו בצריף ישן ומוזנח והחל לנדוד ממקום למקום ולזכות את הרבים במצוות הצדקה, כאחד הקבצנים.

יום אחד הגיע ר' מרדכי לעיר גדולה ויפה מאוד. הוא הבחין מרחוק בדירת פאר מרהיבה בפינה וכאשר התקרב, הרגיש צביטה בלב, הוא נזכר שלפני שנים מועטות גם הוא היה חי בדירת פאר כזאת בימי עושרו. הוא ניגש לדלת, צלצל בפעמון והמתין. תוך זמן קצר הדלת נפתחה ומשרת נדוד בגדים שאל: "כן אדוני, במה אפשר לעזור לכבודו?", ר' מרדכי גמגם מבושה וביקש דבר מאפל או כמה פרוטות לצדקה. המשרת הזמין אותו פנימה לתוך הבית המפואר ואמר: "בדיוק כעת אדונו הגביר סועד את ארוחת הצהרים. הנך מוזמן לסעוד עמו על שולחנו". ר' מרדכי לא האמין למשמע אוזניו, אך המשרת סיפר לו שאדונו הגביר נדיב מאוד ובעל לב רחום וחנון, וכל קבצן עני מתקבל אצלו בכבוד ומוזמן לסעוד עמו על שולחנו.

ר' מרדכי התפעל מהדברים ששמע, ונכנס בעקבות המשרת לחדר האוכל. בעל הבית ובני ביתו כבר ישבו מסביב לשולחן הערוך והתחילו לאכול. ר' מרדכי עמד נבוך אך מיד כאשר ראהו הגביר לקם ממקומו והזמין אותו לשבת לימינו כאילו היה אדם חשוב ומכובד. המשרת הגיש לו סעודה זמנה שכמוה לא ראה מאז ימי עושרו.

לאחר הסעודה הלך עם הגביר לתפילת מנחה וערבית, ולאחר התפילה הגביר הזמין אותו ללון בביתו. ר' מרדכי נענה להצעה ברצון, אכל עם בני הבית את ארוחת הערב ולאחר מכן קיבל חדר נאה לרשותו. הוא למד מעט, וכאשר העייפות הכניעה אותו, נשכב על מיטה נוחה ועד מהרה שקע בשינה נעימה ומתוקה. בבוקר כאשר התעורר, הגביר התכונן לתפילת שחרית. ר' מרדכי ניגש אליו והודה לו מקרב לב על האירוח הנפלא. הגביר אמר: "היום יום שישי ואתה מוזמן להשאר אצלנו לשבת".

כשעה לפני כניסת השבת, הגביר קרא לר' מרדכי. הוא אחז בידו חליפה חדשה ונעליים חדשות ומבריקות ואמר: "אורחי היקר, לכבוד שבת המלכה, הייתי רוצה לראותך לבוש בבגדים הללו, כראוי לשבת קודש. לא הרחק מביתי יש בית מרחץ. כדאי שתיגש לשם ותכין עצמך כראוי בטרם תלבש את החליפה החדשה". העשיר גם נתן לר' מרדכי שלוש מטבעות זהב כדי שיקנה לעצמו משהו לכבוד שבת. ר' מרדכי הכביר במילות תודה למארחו, אך העשיר קטע את דבריו ואמר: "עכשיו לא הזמן להרבות בדיבורים, צריכים להזדרז, שבת המלכה מתקרבת".

ר' מרדכי השתעשע במים הנעימים של בית המרחץ ולא שם לבו לזמן שעובר. לפני כניסת שבת הוא נותר שם לבדו ואז הגיע גנב לחדר החיצוני וביצע "העברת בעלות" על כל רכושו של ר' מרדכי: בגדיו הבלויים, בגדיו החדשים, כספו ונעליו. לאחר שיצא הגנב, הבלן נכנס, וכאשר ראה שאין כלל בגדים בחדר החיצון, חשב שאין בפנים אף אחד. הוא כיבה את האור, נעל את המקום ומיהר לבית הכנסת.

כאשר סוף סוף ביקש ר' מרדכי להפרד מהמים החמימים וללבוש את חליפתו החדשה, נוכח לדעת שהוא לבדו בבית המרחץ, בגדיו נעלמו והוא נעול במקום. לאורו הקלוש של הירח הוא הבחין במגבת גדולה שהיתה תלויה, בה הוא התנגב וכיסה את גופו. הוא צעק לעזרה, אך איש לא שמע.

בינתיים, בבית העשיר, חיכו בדאגה לאורח החשוב. מחשבות איומות צצו ועלו בדמיונו של הגביר ולא נתנו לו מנוח. לבסוף יצא העשיר לחפש את האורח. הוא הלך לכל בתי הכנסת שבעיר, אך כולם כבר היו נעולים. הוא שאל אנשים אם ראו את אורחו, אך הבודדים שהיו ברחוב ענו לו בשלילה. לבסוף הלך בצעדים מהירים לבית המרחץ. אולי האורח במצוקה וצריך למהר ולהצילו...

אולם כאשר הגיע לבית המרחץ לא שמע קולות של בכי ומצוקה, אלא קולות של שירה ושמחה. הוא

הצליח להכנס לשם דרך החלון הגדול, וראה את אורחו רוקד ומקפץ בבית המרחץ החשוך, מאשר מגבת בלבד עוטפת את גופו.

"מה קרה לך?! היצאת מדעתך?! כבר למעלה משעתיים אני מחפש אותך ואילו אתה נמצאת כאן במצב מביש כזה, שר ורוקד? היכן החליפה החדשה שקניתי לך?"

"מה אומר לך איש חסדי היקר?", השיב ר' מרדכי, "נלקחו ממני בגדי הישנים והחדשים וגם כל כספי, ה' נתן, ה' לקח, יהי שם ה' מבורך!"

"אוי ואבוי", אמר העשיר, "אם כך אלך מיד לביתי ואביא לך בגדים אחרים."

הגביר רץ לביתו במהירות והביא משם בגדים נאים עבור ר' מרדכי. ר' מרדכי לבש את הבגדים ותוך כדי שהוא מודה ומהלל את איש חסדו, ואח"כ הלכו לביתו של הגביר כדי לקיים מצוות לדוש וסעודת שבת. לאחר הסעודה, אמרו דברי תורה ושרו זמירות של שבת, ואז הגביר הישיר מבט אל ר' מרדכי ושאל אותו בקול שקט: "ר' מרדכי, האם אתה מזהה אותי?"

בוודאי שאני מזהה וזוכר אותך, ר' בנימין, מנהל חשבונותי היקר!", ענה ר' מרדכי בהתרגשות. "כיצד אפשר לשכוח אדם יקר כמוך?! איך חייב לי כלום ואעפ"כ הנך דואג לי מעל ומעבר ואני אסיר תודה לך ובלבי נושא תפילה שה' יזכה אותך ויכפיל את ממונך כדי שתוכל תמיד להעביר בצדקה וחסד לכל דורש."

"ר' מרדכי", אמר הגביר, "איני מסוגל להתאפק מלשאול אותך שתי שאלות המנקרות במוחי:

ודאי הנך זוכר את היום בו מצאנו ביער את התיק האבוד ובו כל הכסף, ואז במקום לשמוח, אתה פרצת בבכי קורע לב... מדוע?"

וכן, הלילה הזה, כאשר נותרת בבית המרחץ בלא בגדים וללא כלום, מדוע שרת ורקדת ותוך שמחה אמיתית במקום ליפול לעצבות? נפלאו ממני דרכיך ואיני יכול להבינן!"

בני הבית הפסיקו לשיר, הקשיבו לשיחה המרתקת בין השניים וחיכו לתשובתו של האורח.

"ידידי היקר", פתח ר' מרדכי בחכמה, "המזל הוא כמו גלגל. במקום הגבוה ביותר של הגלגל, שם מתחילה בעצם הירידה כלפי מטה, וכן להיפך, במקום הנמוך ביותר, שם יש עלייה המגיעה עד למעלה. בדיוק כך התנהלו העניינים בחיי:

בעבר, כאשר הייתי עשיר, תמיד האיר לי המזל פנים, וברוך ה' ראיתי הצלחה בכל מעשי ידי. אזלם כאשר נמצא אוצרי האבוד בשלמותו לאחר שבועיים ימים, במקום שבו עוברות מרכבות לרוב, השתי שמזלי גובר עלי יותר מדי, והבנתי שמנקודה זו ואילך עתיד הוא לצנוח אט אט כפי חוקי הגלגל ובאשר למה שקרה היום, כאשר נותרתי לבדי בבית המרחץ מחוסר כל, קר ורועד כעלה ידוף, אמרתי בלבי שמצב גרוע מזה לא יכול להיות, ומיד הבנתי שמנקודה זו ואילך עתיד הקב"ה להעלות את מזלי, לרומם אותי ולחדש ימי מקדם. לכן שרתי ורקדתי בשמחה, מתוך תחושה שבקרוב אצא מאפלה לאור גדול."

העשיר ובני ביתו התרגשו מאוד מהדברים. במוצאי שבת ר' בנימין לקח את ר' מרדכי וחדר אוצרותיו, הלווה לו סכום גדול של כסף ואמר לו לקנות סחורה ולמכור כדי שיהיה להצלחה במקום לחול. ר' מרדכי לקח את הכסף, ומאותו יום ההצלחה האירה לו פנים. תוך זמן קצר הוא החזיר את חובו לר' בנימין ולבסוף היה לעשיר מופלג, יותר ממה שהיה בתחילה והרבה לעשות בממונו וצדקה וחסד.

בחלומו ראה יעקב את רגלי הסולם מוצבים בבאר שבע וראשו מגיע השמימה מול בית המקדש של מעלה ומלאכים עולים ויורדים בו.

האדם דומה לסולם, כשם שאין נשארים לעמוד על מדרגה אחת, אלא בסולם עולים למעלה או יורדים למטה, כך הוא גם האדם! אין הוא עומד על מדרגה אחת - או שהוא בעלייה או שהוא בירידה. הכל תלוי באדם עצמו, שנאמר: "עולים ויורדים - בו", כלומר בו - באדם עצמו. ("עפ"י החפץ חיים")

ראשו של הסולם הגיע השמימה, שם הוא הפתח שמלאכי השרת נכנסים ויוצאים בו, והקב"ה היה נצב עליו, ואז ידע יעקב שאותו המקום עצמו שהוא שוכב שם הוא הוא שער השמים וטוב להתפלל בו, שם בית המקדש, בית אלהים, והוא העיקר. על זה אמר: "אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים" - זהו בית המקדש שכנגדו ראשו של סולם מגיע ונסמך בשמים.

בחלום זה הבטיח הקב"ה ליעקב אבינו את כל ההבטחות לו ולזרעו אחריו, וגילה לו את כל הייעוד העתידי לעם ישראל. ואעפ"כ, כאשר הקיץ יעקב משנתו, לא חשב על זה כלל, אלא נתמלא יראה ופחד... "וירא ויאמר וכו'... מפני מה נתיירא כל כך? משום שעבר על הלכה - אסור לישון במקום

ולמה אני זקוק וימצא לי צרכי", אלא על האדם לפרט: לחם - לאכול, ובגד - ללבוש. ובזוהר הגדוש מפורש שהאדם צריך להתפלל לפני הקב"ה תפילה מפורטת כמה שיותר.

מעשה ביהודי שהיה עולה לירושלים עיף ויגע, ורגליו כשלו מטורח ההליכה. בצר לו נשא תולה לבורא עולם: "אנא, שלח לי חמור", ולא פירט יותר. עוד תפילתו בפיו והנה הוא רואה איש רוכב על אתון ודוהר לקראתו. שמח בלבו על שנענתה תפילתו, ממש בגדר של: "טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע". כשהגיעה האתון סמוך אליו, המליטה עייר קטן. השר הרומאי הרוכב על האתון ציווה על ההלך לשאת את הרך הנולד על כתפיו ולהביאו העירה. ראה האדם כי כלתה אליו הרעה מאת השר ולדאבונו הוא מוכרח לשאת את העיר לביתו של השר. התרעם ואמר: "ריבוב של עולם, אני ביקשתי חמור לרכוב עליו, ואתה שלחת לי חמור שארכיב אותו עלי?!". ביקש לרכוב ומצא מרכיב. מכאן אנו רואים שאדם צריך לפרט את בקשתו באר היטב, ואכן כך עשה יעקב אבינו. וידר יעקב נדר לאמר - דרשו חז"ל: "מאי לאמר? לומר לדורות שיהיו נודרים בעת צרתם", ואע"פ שהזירה תורה על הנדר ועל השבועה, לדבר מצוה מותר, וכן אמר דוד: "נשבעתי ואקיימה". (בחי"ב)

מעשה באדם שהיה רגיל לשלוח יד ברכוש אחרים ולגנוב מכל הבא ליד. "מומחיותו" בתחום זה היתה כה גדולה, עד שהגנבה הפכה אצלו לטבע שני, ובלי שליטה היה נוטל דברים מזולתו אפילו כאשר לא היה לו צורך בכך.

יום אחד, החלו להתעורר בו רגשי חרטה ואשם, וחשב לעצמו: "מה קורה אתי?! מה יהיה אתי בסוף?!". הלך האיש אל הרב, שטח בפניו את בעייתו ושאל מה לעשות כדי להנצל מיצרו הרע הוא סבר כי הרב יתווה לו דרך תשובה מלאת סיגופים ופרישות, אך להפתעתו הרב אמר לו: "יש לי עצה בשבילך: קבל עליך בנדר שלא להוציא דבר שקר מפִיך". צחק הגנב בלבו ואמר: "זה הכל? מה זה שייך למחלת הגניבה שלי?", מכל מקום מאחר שלא מצא פתרון אחר, עשה האיש כדברי הרב, וגזר על עצמו בנדר שלא לשקר.

יום אחד יצאו שכניו מביתם והפקידו בידיהם את הבית עם כל תכולתו. הגנב משכבר הימים נותר לבדו עם כל רכושם הרב. כהרגלו מימים ימימה, הוא החל לתכנן כיצד יעביר לרשותו את האוצר הנפלא לידי. אלא שלפתע חלפה מחשבה בראשו: "הרי בעלי הבית יחזרו וישאלו אותי לאן נעלם חפצי זה או אחר, ואני אהיה חייב לומר את האמת, מפני שנדרתי שלא לשקר". לכן נמנע ולא גנב. עדיף לאדם שלא ינדור כלל מאשר ינדור וישלם, כיוון שיצרו הרע ינסה לפתותו לעבור על הדר. אמרו חז"ל, שבעוון נדרים, אשתו של אדם ובניו מתים ח"ו, ועוד אמרו שהנודר נקרא חוטא שנאמר (קהלת ה, ה): "אל תתן את פיך להחטיא את בשרך, ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא פן יקצוף האל קים על קולך וחיבל את מעשה ידיך", ופירשו הפסוק לאיש שנודר לפני התיבה אינו משלם ועליו נאמר (משלי כה, יד): "נשיאים ורוח וגשם אין, איש מתהלל במתת שקר", והאיש יורא ורך הלבב יזהר להתנות על כל דבר שיהיה בלי נדר, ואם נדר איזה דבר לצדקה, לא יאחר לשלמו כי נפש המלאך הנברא מאותה נדבה הוא חובל, שהוא תלוי ועומד עד שלמו נדרו.

מעשה באחד מתלמידי הבעל שם טוב, רבי וולף קיצס, היה עני מרוד. בת גדולה היתה לו ולא היה לו כלום כדי למצוא לה חתן מתאים. הבעל שם טוב הציע לו לפנות לשדכן ולומר לו שמחפש הוא בחור חכם, מתמיד וירא שמים עבור בתו כלילת המעלות ומוכן הוא להבטיח סכום נכבד של אלפיים רובל עבור נדוניה.

ר' וולף לא הרבה אחר רבו ולא התלבט מנין ישיג אלפיים רובל, כאשר אפילו רובל אחד עבור הוצאות שבת אין לו, אם הבעל שם טוב אמר, הכל כבר יסתדר בעזרת ה' על הצד הטוב ביותר. זמן קצר הוצע שיודך, בנו של אחד מנכבדי העיר יאסי הגדולה, בחור מתמיד וירא אל קים. לאחר שר' וולף בחן את החתן והתפעל ממנו, נחתמו התנאים בהם הובטח שאבי הכלה ישלם אלפיים רובל טבין ותקילין.

עברו-חלפו להם שבועות אחדים ובביתו של ר' וולף הופיעה איגרת ממשפחת החתן, בה ביקשו לדעת מדוע לא התקבלו מתנות כנהוג. ר' וולף לא השיב לאיגרת ולאחר זמן התקבלה איגרת נוספת בה הובהר שאם לא יתקבל מענה בצרוף סבלונות בתוך שלושה שבועות, אזי יתפרק השידוך. כולם בבית היו מתוחים, מלבד ר' וולף. הוא הלך לרבו, הראה לו את האיגרות ושאל אותו מה עליו לעשות כעת? הרב השיב בנחת: "השב לו באיגרת, שמוזמנים הם כולם אל עיירת מגורך, כל משפחת החתן, שלושה ימים לפני החתונה. עד אז בעזרת ה' הכל יהיה מוכן ומזומן, גם מתנות לחתן ביד רחבה, וגם אלפיים רובל עבור נדוניה כמוסכם".

ארבעה ימים לפני החתונה, כאשר לר' וולף עדיין אין כלום, צועד הוא לבית רבו. ניגש אליו וסוחר יהודי ושואלו היכן מתגורר הבעל שם טוב? ר' וולף הציע לסוחר להתלוות עמו לבית הרב, וכך היה. כאשר הגיעו לרב, הוא כיבד את הסוחר והציע לו לשמוע מעשה נאה. האיש התנגד ואמר: "בר דחוף לי מאוד אל כבוד הרב, ממש פיקוח נפש". "בכל זאת", אמר הרב, יהודי אינו מסרב למוע סיפור, הסכת נא ושמע". ואז החל הרבי בסיפורו:

קופל היה סוחר עשיר מאוד. יום אחד היה בדרכו לעסקה מאוד חשובה, המרכבה ההדורה עשתה את דרכה בנחת ועיני קופל נעצמו לאטן והוא שקע בשינה ערבה ומתוקה. לרגעים אלו המותין העגלון הגוי, שרצה להרוויח כסף רב על חשבון היהודי העשיר. הוא עצר את המרכבה בטבור של יער עבות, ירד ממקומו, פתח את דלת המרכבה ובשגגה פראית העיר את האדון הישן שינה עמוקה.

"קום", נהם לעברו.

קופל התעורר בבהלה. "כבר הגענו? כל כך מהר?"

"לא הגעת לשום מקום, אבל אני הגעתי אל המנוחה ואל הנחלה. אם חייך יקרים לך, ואינך יוצא למות צעיר - תן לי את כל הכסף בבקשה", אמר הגוי בעודו אוחז גרזן חד.

בהתחלה קופל ניסה להתווכח עם העגלון הנחמד ולהגיע לפשרה שלחמישים אחוזים.. אפילו שמונים... אך הגוי לא היה מוכן לעשות הנחות ודרש את הכל. לקופל לא היתה ברירה, הוא ניגש לעגלון את כל כספו. העגלון לקח את הצרור, ואז אמר: "בעצם, מסוכן לי להותירך חי. הרי מיד תרוץ להלשין עלי".

בכיו ותחנוניו של קופל לא הרשימו את הערל. הוא גרר את אדונו, קשר אותו אל עץ קרוב והציע לו ברוב חמלתו לומר משאלה אחרונה בטרם ייפרד מן העולם לנצח נצחים סלה.

קופל ביקש להתפלל. העגלון האדיב הסכים, בתנאי שיעשה זאת במהירות.

קופל התפלל בהתרגשות ובדמעות, ואמר בבכי קורע לב ואמר: "ריבונו של עולם, יודע אני מדוע באה אלי הרעה הזאת - הייתי סוחר מצליח וכסף רב הרווחתי, אך מעולם לא עישרתי את כספי כראוי, וגם מצוות צדקה בקושי קיימתי. חטאתי, עוונתי, פשעתי... לא זכרתי אותך שאתה הוא מנותן כח לעשות חיל ולך הכסף והזהב".

העגלון היה לחוץ ואמר: "מהר, אתה מאריך בתפילתך יותר מדי, תיכף יעברו כאן אנשים ויצטרו אותי".

קופל התעלם והמשיך בתפילתו הלוהטת כפי שלא התפלל מעולם.

"ריבונו של עולם, הרי גם בשעה שיהיה הגרזן מונף על צווארי יש בידך להושיעני, הייפלא מה! דבר?! מבטיח אני שאם תציל אותי ויסור מעל ראשי המוות הזה, עשר אפשר מן הסכום שהרווחתי היום לצדקה ומעתה ועד עולם תמיד אקפיד על כך. לא יהיה סכום קטן או גדול שאשתמש בו עוד מעשר".

לפתע הגיח שומר היער, הוא לכד בשניות את העגלון ושחרר לחפשי את קופל המבוהל שנשטף את כספו וברח הביתה.

קופל הגיע לביתו ושכח את נדרו. שבועות אחדים חלפו, ואז בתו היקרה חלתה ומצבה הלך והתדרדר מיום ליום. הוא לא חסך בכסף ובמאמץ, אך דבר לא הואיל וכעבור זמן קצר הבת נפטרה. קופל לא מצא ניחומין וגם לא הבין רמזים. הרעיון שבגלל אי קיום הנדר שנדר בא עליו עונש זמין לא עלה על דעתו כלל.

בטרם חלפו ימי ה'שלושים' מפטירת הבת וגם הבן האהוב נחלה באותה מחלה. קופל לא ידע את נפשו, הוא הזניח את עסקיו וניסה להביא מזור לבנו המפרפר בין חיים למוות, ללא הועיל. ועדיין לא הבין את הרמז ולא ידע על מה ולמה הוא נענש. ואז הציעו לו להגיע אל הרבי הבעל שם טוב, הוא מיהר לעשות את הדרך הארוכה... הבעל שם טוב סיים את דבריו והסוחר שזיהה את עצמו כסוחר הסיפור, קם ממקומו נרגש ונסער ותפס בראשו.

"אכן, לא זכרתי לקיים את הנדר ושילמתי על כך מחיר יקר. מוכן ומזומן אני תכף ומיד לקיים את ההבטחה ולמסור מעשר בסכום של ארבעת אלפים רובל. יאמר לי רבנו למי להעניק את הכסף?"

"הכנסת כלה, והחזקת תלמיד חכם", השיב לו הבעל שם טוב, "יושב לידך יהודי שיש ביכולתך לקיים בו שני עניינים נשגבים אלו בבת אחת".

הסוחר נתן לר' וולף ארבעת אלפים רובל והרבי אמר: "עליך, ר' וולף, מוטל החוב לקיים את הבטחתך. מחצית מן הסכום ישמש עבור דמי הנדוניה והחצי השני עבור מתנות לחתן ועבור שאר צרכי ביתך".

"ואתה, יהודי יקר", פנה אל האורח הנרעש, "שוב אל ביתך כי כבר הבריא בנך, ומעתה עליך להיזהר בכל פרוטה הנוספת אל אוצרך".

מעשה ביהודי עשיר שביקר בדובאי, בבניין הגבוה ביותר בעולם, והזמין שם במלון חדר בזומה העליונה. הוא נכנס לחדר והתפעל מהפאר וההדר, אכן שווה \$2000 ללילה. הוא יצא למרפסת לראות את הנוף מגובה 800 מטר והתפעל. הוא קצת התכופף כדי לראות מה יש למטה מתחת למרפסת, התכופף עוד קצת ובסוף נפל...

הוא צועק: "אההההה"... ותוך כדי צניחה הוא נזכר שהוא יהודי ויש בורא לעולם. הוא אומר: אנא ה' עזור לי... אם אתה עוזר לי אני מבטיח לשמור שבת, להניח תפילין (ולא רק בארון), לשמור כשרות, ללמוד תורה... לחזור בתשובה... "מכיוון שהיתה זו נפילה ארוכה, היה לו הרבה זמן לקבל על עצמו כל מיני דברים.

לבסוף נפל לתוך הבריכה של המלון. הוא יצא משם ללא פגע ואמר: "ריבונו של עולם, זה בסדר לא צריך, אני כבר הסתדרתי... ראית איזה דברים בנאדם מדבר בשעת לחץ?!" אבל יעקב אבינו לקח את האבן אשר היתה תחת מראשותיו ובה נעשה הנס שהאבנים התאחדו לאחת, ושם אותה למצבה. הקב"ה הוריד ליעקב שמן מן השמים, והוא יצק את השמן על ראש האבן, והיא אבן השתיה שעליה נבנה בית המקדש. יעקב אבינו נדר שאם ישוב למקום זה בשלום, יקריב שם זבחים ותודות לה' ית'.

יעקב אבינו גם נדר שאם ה' יהיה בעזרו, הוא יפריש מעשר מכל אשר יקבל ויתן לצדקה. האדם הנותן מכספו לצדקה לכאורה מחסיר ממונו, אולם במציאות אין הדבר כך. מצדקה לעולם לא מפסידים! חכם לב יקח מצות (משלי י, ח) בממונו אשר ניתן לו מאת ה' ית' ויעשה ממנו צדקות וגמילות חסדים ולא ידאג לבו על מה שנחסר ממנו, כי החסרון הוא רק לשעה. הדבר דומה לכסף שגוזזים להם את הצמר, ולאחר זמן גדל יותר. כך גם הנותן ממונו לצדקה מתברך, ולבסוף יקבל הרבה יותר ממה שנתן.

מעשה בגביר ר' אורנשטיין מירושלים, שהיה נותן בעין יפה לכל דבר מצוה. פעם אחת בא אליו עני שיש לו בת בוגרת שעומדת להתחתן, ובידו מכתבי המלצה מגאוני הדור הממליצים בחום לתת לו בעין יפה. העני חשב שהעשיר יתן לו איזה סכום לסיוע לצרכי החתונה, אולם הגביר אמר שהוא מוכן לשלם לו את כל צרכי החתונה, ושאל כמה צריך.

לאחר שהעני נקב בסכום הדרוש, נענה הגביר ושילם לו את הכל, אך ראה שהעני עומד מלין ומשתומם ורצה לעודדו, אמר לו: "שמע נא, אני נותן לך את כל זה בתנאי שתזמין אותי לחתונה צחק העני ואמר: "בוודאי שאזמינך לחתונה, הרי כל החתונה היא בזכות נדבת לך". הוא יצא משם והתחיל בהכנות לצורכי החופה. כאשר הגיע מועד החתונה, ליווה העני את בתו הכלה לאולם השמחות בשמחה ובשירים בתוף ובכינור, אך למרבית הפלא, שכח להזמין את הגביר העשיר. והנה, כשעמדו החתן והכלה מתחת לחופה להתחיל בטקס הנישואין, לפתע נזכר אבי הכלה ששכח להזמין את הגביר העשיר, והצטער על כך מאד. הוא ביקש סליחה מקהל המוזמנים ומנשי התזמורת, ואמר: "רבתי, כל צרכי החתונה הזאת באו הודות לנדבת לבו של הגביר ר' אורנשטיין, ואני מצטער להודיע שדווקא אותו שכחתי להזמין לחתונה. אנא בואו עמי ונלך יחדיו אל ביתו להזמין". הקהל הסכים לצאת ביחד לביתו של העשיר בליווי התזמורת.

באותה שעה כמעט אירע דבר נורא בביתו של העשיר. לביתו הגיעו שודדים ערבים, ובאיומי אקדח דרשו שיתן להם את כל כספו. הוא פתח להם את הכספת, הם נטלו את כל מה שבתוכה, אך ארשו עוד ועוד. מכיוון שלא נענו כרצונם, כפתו את האיש בחבלים וקשרוהו לרגלי המטה, וכן עשו גם לאשתו של הגביר והמשיכו להשמיע דברי איומים.

תוך כדי כך, הגיע אבי הכלה עם התזמורת הרעשנית וקהל המוזמנים לחתונה, לקראת ביתו של הגביר, וכששמעו השודדים את קול הרעש, חשבו שזוהי המשטרה שהוזעקה לבית הגביר. מיד נשאו את רגליהם ונסו על נפשם, בהשאירם את כל הכסף והתכשיטים על השולחן.

כשהגיעה כל הפמליה לבית העשיר, הופתעו לראות אותו ואת אשתו כפותים לרגלי המטה. מיד שחררו אותם מכבליהם. הגביר סיפר להם את כל הקורות אותו, ואמר שאלמלא הגיעו אבי הכלה וכל האנשים לביתו, יתכן שהוא ואשתו כבר לא היו בחיים, ורק בזכותם ניצלו, הם וכל רכושם.

אם אדם הרוויח מאה שקלים, ונתן עשרה שקלים לצדקה, כמה נשאר לו? כולם עונים - "תשעים שקלים", אך למעשה תשעים הוא בזבז ומה שבאמת נשאר לו, אלו אותם עשרה שקלים אשר נתן לצדקה, שהם נשארים לעד ומליצים טוב בעדו על שקיים מצוות צדקה.

אמרו חז"ל: מה יעשה אדם ויהיו בניו עשירים? יעשה חפצי שמים וחפצי אשתו. ואלו הם חפצי שמים: יפזר מעותיו לעניים, שנאמר: "פֶּזֶר נָתַן לְאֲבִיוֹנִים, צְדָקְתוֹ עִמְדַת לְעַד, קָרְנוֹ תָרוּם בְּכָל יוֹם". אמרו עליו על ר' טרפון שהיה עשיר גדול, ולא היה נותן מתנות לאביונים. פעם אחת מצא ר' עקיבא, אמר לו: "רבי, רצונך שאקח לך עיר אחת או שתיים?", אמר לו: "הן". מיד עמד ר' טרפון ונתן לו ארבעת אלפים דינרי זהב. נטלן ר' עקיבא וחילקן לעניים. לימים מצאו ר' טרפון, אמר לו: "עקיבא, היכן העיירות שלקחת לי? תפסו בידו והוליכו לבית המדרש, הביא ספר תהלים והניחו לפניו, והיו קורין והולכין עד שהגיעו לפסוק זה: "פֶּזֶר נָתַן לְאֲבִיוֹנִים, צְדָקְתוֹ עִמְדַת לְעַד, קָרְנוֹ תָרוּם בְּכָל יוֹם". עמד ר' טרפון ונשקו על ראשו, אמר לו: "רבי, אלופי, רבי בחכמה, ואלופי בדרך ארץ". (מסכת אבות, א, יא)

יעקב בחרן

יעקב אבינו סיים תפילתו והלך לחרן. שוב היתה לו קפיצת הדרך וכבר באותו היום הגיע לשם. חרן היתה עיר גדולה מאוד אך לא היו בה מים הראויים לשתייה. אמנם היו שם בארות אולם המים בהם היו מקולקלים, מלבד באר אחת שהיתה מחוץ לחרן, בה היו מים טובים, לשם היו מגיעים כל הדרי הצאן עם רועיהם ולשם גם הגיע יעקב אבינו. כשהתקרב לבאר, ראה שם שלושה עדרי צאן רועים על-יד הבאר ואבן גדולה מונחת על פי הבאר.

יעקב אבינו ראה שהם אנשים טובים ונחמדים ושאל אותם: "מדוע אספתם את הצאן אל הבאר הרי היום עוד גדול, ומדוע אינכם נותנים לצאן לשתות?" ענו לו הרועים: "לא נוכל להשקות את הצאן עד אשר יתאספו כל הרועים לגלול את האבן הגדולה מעל הבאר, רק אז נוכל להשקות את הצאן".

בינתיים הופיעה רחל עם צאן לבן אביה. יעקב אבינו ראה את רחל, ניגש אל הבאר והסיר מעליה את האבן הכבדה בקלות, "כמו שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית, להודיעך שכוחו גדול" (ר"ט). כל הרועים עמדו והתפלאו על כוחו וגבורתו של יעקב.

ויש לשאול: כיצד יעקב אבינו הצליח לעשות זאת? הרי קודם לכן למד תורה ברציפות ובהתמדה עצומה במשך ארבע עשרה שנה, ואמרו חז"ל (סנהדרין כו:): על התורה שנקראת "תושיה" לפי שמתשת כוחו של אדם, וא"כ מנין לו הכח להזיז אבן כה גדולה וכבדה "כמו שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית"? ומהו הלקח שיכולים אנו להפיק ממה שהתורה מלמדת אותנו - "להודיעך שכוחו גדול"? אפשר להבין עפ"י **מעשה** שהיה: ר' זלמן מווילנא, אחיו של הגר"א, הוצרך פעם לעיין בספר מסוים בעת לימודו. הספר היה בארון הספרים, אך לפני הארון עמדה תיבה ענקית גדושה וכבדה, ששלושה בני אדם נצרכו כדי להזיזה. באותה עת הרב היה לבד, ולא יכול היה להיעזר באיש מה עשה?

הוא הלך בחדר מצד לצד, תוך כדי שהוא משנן לעצמו בהתלהבות מאמר חז"ל על הפסוק: "לֹא אֶבְשָׁמִים הָיָא" - שאם היתה (התורה) בשמים, היית צריך לעלות ולהורידה! "וְלֹא אֶמְעָר לַיִם הָיָא" - שאם היתה מעבר לים, היית צריך להפליג אחריה ולהשיגה!

וכך היה חוזר על הדברים בהתלהבות עצומה יותר ויותר, עד אשר הרגיש בקרבו אומץ רוח וגבורה, ורץ בכח זה אל התיבה, הזיז אותה לבדו בלי שום עזרה ולקח את הספר הנדרש. אם האדם ירכז את כל מעייניו ויגייס את כל משאבי רוחו למטרה הנדרשת, אזי יוכל לפעול ולגשות אף למעלה מכוחותיו - כי לא הכח הוא העיקר, כי אם הרוח. זהו סוד גלילת האבן אצל יעקב אבינו. דבר זה טמון בכל אחד ואחד מאתנו, וזה מה שהתורה מלמדת אותנו.

כאשר יעקב אבינו הסיר את האבן מעל פי הבאר, מיד המים עלו לקראתו ונשפכו אל מחוץ לבאר, כך שלא היו צריכים דליים לשאוב מים, וכן גם התברכו כל הבארות והמעיינות בחרן, שמאז שיעקב הגיע, המים נתמתקו ונעשו ראויים לשתייה. כך היה כל זמן שהיה יעקב אבינו אצל לבן.

יעקב אבינו השקה את צאן לבן דודו, ופרץ בבכי. מדוע בכה? משום שבא בידיים ריקות. הוא אמר בלבו: "אליעזר עבדו של אבי, בשעה שהלך לחרן לקחת את רבקה אמי ליצחק אבי, הביא עמו עשרה גמלים טעונים כל טוב אדוניו. ואילו אני, אין בידי כלום, אפילו לא צמיד אחד קטן". הוא בכה גם כי ראה ברוח הקודש שרחל אשתו עתידה למות בדרך ולא תיקבר עמו במערת המכפלה (אלא באמצע הדרך, כדי שכאשר בני ישראל יצאו לגלות, יעברו משם ויתפללו על קברה. יעקב אבינו גם ראה את הגלות העתידה לבניו ולכן בכה).

יעקב אבינו סיפר לרחל שהוא בן רבקה, אחות אביה, שהוא בורח מאחיו עשיו, ושבא לשאת אשה מבנות לבן. רחל אמרה לו שיזהר מלבן אביה שרמאי גדול הוא ולא יוכל לדור עמו. אמר לה: "אם

לרמאות - אחיו אני ברמאות, ואם לתמימות - בן רבקה אני". שאלה אותו רחל: "וכי מותר לצידיק לרמות?" אמר לה: "כן, כמו שכתוב: "עם נְכַר תִּתְבָּרַר וְעַם עֵקֶשׁ תִּתְפַּתֵּל".

רבקה רצה לספר לאביה. - ויהי כשמוע לבן היאך גלגל האבן הגדולה, ואיך עלו המים לפניו ירַץ לְקָרְאתוֹ. אמר לבן בלבו: "אליעזר, עבד הבית, הביא עשרה גמלים טעונים כלי כסף, כלי זהב ובגדים, וזה שהוא אהוב הבית על אחת כמה וכמה". כאשר ראהו ואין עמו כלום: ויִחַבֵּק לוֹ - אמר: "שמא זהובים קשורים במתניו", משמש ולא מצא. ויִנְשֵׁק לוֹ - אמר: "שמא מרגליות בפיו", משמש ולא מצא. ויִבְיֵאֶהוּ אֶל בֵּיתוֹ. לשאול אותו היכן כספו, אמר לו יעקב: "מה אתה סובר שאני טוען ממון?! איני טוען אלא דברים, שנאמר וַיִּסְפֹּר לְלֶבֶן אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה - כל מה שאירע לו. למרות אכזבתו של לבן, הוא הציע ליעקב לדור אצלו. יעקב אבינו לא רצה לקבל לחם חסד ולכן היה עובד אצלו בבית ובשדה והיה רועה את צאנו ללא תמורה. לבן חשש שיעקב ידרוש לבסוף מחיר מופקע עבור עבודתו ולכן, לאחר חודש: "וַיֹּאמֶר לְבֶן לַיַּעֲקֹב: הֲכִי אַחִי אֶתָּה וְעַבְדְּתָנִי חֲנָם, הֲגִיבָה לִי מִה מְשַׁכְּרֶתָּ?"

נאמר בתורה: "וּלְלֶבֶן שְׁתֵּי בָנוֹת, שֵׁם הַגְּדֹלָה יֵאָה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רָחֵל. וְעֵינֵי יֵאָה רְכוֹת וְרָחֵל יִתְּנָה יַפֶּת תֹּאֵר וַיִּפֹּת מִרְאֶה. וַיֵּאָהֵב יַעֲקֹב אֶת רָחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבְדְךָ שְׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בְּתָךְ הַקְּטָנָה". יעקב אבינו ביקש, בתמורה לעבודתו, לשאת את רחל בת לבן. ולכאורה קשה, מדוע יעקב רוצה לשאת לאשה דווקא את רחל, הרי מנהג המקום היה שלא לתת את הצעירה לפני הבכירה? ומדוע יעקב מציע ללבן שיעבוד שבע שנים בעבור רחל? אולי לבן היה מתרצה בפחות מכך? ומדוע התורה מספרת בגנותה של לאה (שהיו לה עיניים רכות)?

נאמר במדרש שלאה היתה יפה בדיוק כמו רחל, אלא שהיו עיניה רכות משום שהיתה בוכה התיבה. ליצחק נולדו שני בנים וללבן נולדו שתי בנות. לבן ויצחק סיכמו והתנו ביניהם שעשוי הגדול יקח לאשה את לאה הגדולה ויעקב הקטן יקח את רחל הקטנה. לאה היתה שואלת ומבררת מה מעשיו של עשיו, וכשאמרו לה שהוא רשע, התפללה לפני ה' יתברך שיבטל את רוע הגזרה, משום שאינה רוצה להתחתן עם רשע, ובכתה עד שנשרו ריסי עיניה. תפילתה התקבלה, ואכן עשיו נשא לאשה את מחלת בת ישמעאל. לפי זה, "עיניה רכות" אין זה גנאי, אלא שבח הוא לה, שהיתה צדיקה והרבתה להתפלל שלא תיפול לידי רשע. (עפ"י מדרש תנחומא סימן י"ב)

כאשר יעקב הגיע לחרן, ידע שלאה מיועדת לעשיו ולא רצה להתגרות בו (לא מספיק לתת מה שלקחת את ברכתי ובכורת, לקחת גם את ארוסת?!) הוא חשש שאם עשיו ישמע שלקח את לאה, יעזוב את מחלת אשתו ויבוא לשם להורגו, לכן יעקב ביקש את רחל. לדעת רבנו בחיי, רחל אז היתה קטנה, בת חמש שנים בלבד, ולכן הציע שיעבוד בעבורה שבע שנים עד שתהיה בת עשרה עשרה, ואז תהיה ראויה להוליד.

כאשר הגיע יעקב לחרן, היתה ברכה במים, ולא היה צורך יותר להתאמץ לשאוב מים מן הבאר שכן המים היו עולים מעצמם ולא היה מחסור במים. לבן ידע זאת, ורצה שיעקב יישאר שם כמה שיותר, ולכן רצה לרמות את יעקב ע"י החלפת רחל בלאה, וכך יעקב יעבוד עוד שבע שנים נוספות. יעקב אבינו כבר שמע על מעלליו של לבן הרמאי וידע על מזימתו להחליף את רחל בלאה ולכן התחכם ואמר ללבן: "אֶעֱבְדְךָ שְׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בְּתָךְ הַקְּטָנָה" - ברחל ולא בלאה, בתך ולא רחל אחרת מן השוק, הקטנה שלא תחליף שמות בנותיך ותקרא לגדולה רחל. הקטנה אני אומר ולא הגדולה, ולא יועיל לך שינוי השם שתקרא לה רחל.

לבן הארמי, שהיה גדול הרמאים שבכל הזמנים, לא התרגש יתר על המידה וענה בערמה: טוב תִּתֵּי אֶתָּה לְךָ מִתְּתִי אֶתָּה לְאִישׁ אַחֵר, שְׂבָה עִמָּדִי", בזאת הלשון הכין לבן את הקרקע כדי לרמות את יעקב: הוא לא אומר לו במפורש שהוא מסכים לתנאי, רק טוב לי לתת אותה לך וכו', אבל זה לא אומר שאני אכן אתן אותה לך ולא לאיש אחר (וחוץ מזה, כדי שאוכל לתת לך את רחל הקטנה, צריך קודם לדאוג לכך שלאה הגדולה תינשא). דבר נוסף: המילה "תתי", בגימטריה קטנה עולה למספר 9 וכן "לאה", המילה "מתתי" עולה למספר 4 וכן "רחל". בזה רמז לו: לאה לך, ורחל לאחר. אפשר גם לפרש את כוונת לבן במילים אלו כך: "אינך צריך לעבוד כלל בעבור נישואי בתי, טוב לי לתת אותה לך חנם, ואפילו אני מוכן שתשב עמדי ואני אכלכלך בעבור שתשא את בתי". בכך לבן אינו מחויב לשום תנאי, ומה שיעקב עבד אצלו היה זה בגדר חסד ונדבה ולא עבור שיינשא לרחל.

למרות שיעקב אבינו דייק בלשונו, ומבחינתו לא השאיר ללבן מקום לרמותו, עדיין חשש שירצה לתת לו את לאה במקום רחל, ולכן אמר לרחל סימנים (הלכות נידה, חלה והדלקת הנר), שכאשר ישאל אותה, והיא תדע אותם, ידע שזו רחל ולא לאה. יעקב היה רועה את צאן לבן במשך שבע שנים "ויהיו בעיניו כימים אחדים" - הכוונה בזה שיעקב

מרגיש שהעסקה היתה כדאית: הוא זכה ברחל הצדיקה תמורת עבודה של שבע שנים בלבד. מאופן יחסי שבע שנים הם כמו מספר ימים לעומת שוויה האמיתי. (עפ"י המלבי"ם)

כאשר הגיע הזמן בו היה אמור יעקב לשאת את רחל לאשה, לבן ערך חתונה מפוארת. הוא הזמין את כל אנשי המקום (שאף הם היו שותפים ברמאות כדי שיעקב יישאר והמים יתברכו) כדי שהח"כ כאשר התרמית תתגלה, לא יהיה ליעקב נעים לגרש את לאה. "ויקח את לאה בתו" - לבן נורא ללאה ולוקח אותה בדברים, הוא משכנע אותה להתחזות לרחל, כדי שהיא תינשא ליעקב. הוא אומר לה שגם יעקב שמע לרבקה אמו והתחזה לאחיו עשיו כדי לקחת את הברכות במקומו. לאה חששה שאם היא לא תינשא ליעקב, לבן ישיא אותה לעשיו, וראתה בזה סימן משמים שתפיל אתיה התקבלו, אבל היא חששה לצער את אחותה. רחל חששה שאם יעקב ישאל את לאה על הסימנים, היא לא תדע להשיב ויעקב יגלה את התרמית, אז יהיה ללאה ביזיון גדול, בושה וכלימה. רחל לא רצתה לצער את אחותה ולכן מסרה לה את הסימנים (אפילו שבכך היא מסכנת את עצמה בכך שאולי היא תינשא לעשיו הרשע), ואז לאה גם הבינה שרחל מוחלת לה והסכימה להיכנס לחופה לעיל ראינו שיעקב אבינו אמר לרחל: "אם ברמאות הוא בא - אחיו אני ברמאות". א"כ כיצד הצליח לבן לרמות את יעקב?

הרב שבדרון כתב שלבן הרמאי היה כה גדול במידת הרמאות, עד שהצליח לרמות אפילו את עצמו, והשתכנע בתוך תוכו שכן הוא הדבר, עד שלא יעלה על דעתו אפילו לרגע שמישהו יחשוב שיש כאן רמאות. רמאי רגיל יודע בעצמו את האמת ואפשר לראות עליו כאשר הוא משקר, אולם רמאי שמרמה את עצמו וחושב ומאמין שעושה הוא אמת וצדק, אינו מרגיש בושה או כלימה ואינו מגיש שהוא משקר, ולכן אי אפשר להכיר ברמאותו ולהשמר מפניו.

יעקב אבינו חשב שלבן כמו שאר הרמאים, ולכן אמר: "אחיו אני ברמאות", אולם לבן היה מהוסס השני.

"ויהי בבוקר והנה היא לאה", כאשר יעקב מגלה את התרמית הוא כועס על לאה: "רמאית בת המאי, למה שיתפת פעולה עם אביך? למה כאשר שאלתי אותך אמרת שאת רחל?", שאל יעקב.

"למדתי ממך!", היא עונה, "עשיתי מה שאבא אמר לי, כמו שאתה עשית מה שאמך אמרתי לך, אמרתי לך שאני רחל, כמו שאתה אמרת לאביך שאתה עשיו!"

יעקב חשב שמה שעשתה לאה בציווי אביה, לבן הרמאי, אינו דומה כלל למה שהוא עשה בציווי רבקה אמו ברוח הקודש, שהיתה נביאה, ולכן יעקב ראה זאת כמעשה לא טהור של שקר, וראתה אסורה שלא לשם שמים, ולכן היתה לו בלב מעט שנאה כלפי לאה, ואף חשב לגרשה. לאה לעונה שלא היתה לה ברירה בגלל שלבן הכריח אותה לעשות זאת, אבל היה זה מעשה טהור לשם שמים כדי שתזכה להינשא לצדיק כמותו ולהוליד לו בנים צדיקים, וכדי שלא להינשא לעשיו הרשע. לאה ביקשה מיעקב שייתן לה הזדמנות להוכיח את עצמה והוא הסכים.

יעקב ניגש ללבן ואומר לו "מה זאת עשית לי?! הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני?!", ולבן בלי להתבלבל, עונה לו: "לא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה" - "לא התחייבתי לתת לך את רחל (רק אמרתי שטוב לי לתת לך אותה), ולמרות שלא התחייבתי - רציתי לתת לך את רחל, אבל אנשי המקום לא אפשרו. מנהג המקום מעכב. לא אוכל לתת לך את רחל לפני שלא תתחנת. ומכיוון שלא נמצא חתן ללאה, לכן עשיתי עמך חסד גדול בכך שנתתי לך את לאה, וכך תוכל לקחת אח"כ גם את רחל מיד לאחר שיסתיימו שבעת ימי המשתה, וגם זה כמובן בתנאי שתעבוד שבע שנים נוספות, רק שאני כזה הגון וצדיק שמוכן לתת לך אותה למפרע".

יעקב אבינו מסכים לתנאי. הוא נושא לאשה את רחל אמנו ואח"כ עובד אצל לבן שבע שנים נוספות באמונה וביושר, בדיוק כמו שבע השנים הראשונות, אע"פ שלבן רימה אותו. הוא לא התמרד כנגד חוצפתו של לבן אשר העבידו שבע שנים שלא ביושר, ולא התלונן על שהוא נאלץ לשאת שתי אחיות, דבר שהציק לו מאוד משום שהקפיד לקיים את מצוות התורה אף קודם נתינתה. את הכל הוא קיבל באהבה מתוך אמונה שהכל מאת ה' ית' וכל מה שה' עושה, הכל לטובה.

עפ"י המדרש, אפשר להבין איזו טובה עצומה צמחה מכך לעם ישראל:

אמר ר' שמואל בר נחמני: בשעה שחרב בית המקדש בא אברהם אבינו לפני הקב"ה בוכה סופד וצועק ואמר לפניו: "ריבונו של עולם, מפני מה הגלית את בני, ומסרתם בידי האומות, והרגום בכל מיתות משונות, והחרבת בית המקדש, מקום שהעליתי את יצחק בני לעולה לפניך?", אמר לו הקב"ה: "בניך חטאו ועברו על כל התורה כולה".

פתח אברהם לפני הקב"ה ואמר: "ריבונו של עולם, למאה שנה נתת לי בן, וכשעמד על דעתו והיה בחור בן שלשים ושבע שנים אמרת לי העלהו עולה לפני ונעשיתי עליו כאכזרי ולא ריחמתי עליו,

אלא אני בעצמי כפתתי אותו, ולא תזכור לי זאת ולא תרחם על בני?!"

פתח יצחק ואמר: "ריבונו של עולם, כשאמר לי אבא 'אל קים יראה לו השה לעולה בני', לא עבתי על דבריך ונעקדתי ברצון על גבי המזבח ופשטתי את צווארי תחת הסכין, ולא תזכור לי זאת ולא תרחם על בני?!", פתח יעקב ואמר: "ריבונו של עולם, לא עשרים שנה עמדתי בבית לבן וכשאתי מביתו פגע בי עשיו הרשע ובקש להרוג את בני ומסרתי עצמי למיתה עליהם, ועכשיו נמסר ביד אויביהם כצאן לטבח, לאחר שגידלתים וסבלתי עליהם צער גידול בנים, כי רוב ימי הייתי בצער גדול בעבורם, ועתה לא תזכור לי זאת לרחם על בני?!", פתח משה רבינו ואמר: "ריבונו של עולם, לא רועה נאמן הייתי על ישראל ארבעים שנה, וכשהגיע הזמן שייכנסו לארץ, גזרת עלי במדבר פלו עצמותי, ועכשיו שגלו שלחת לי לספוד ולבכות עליהם?!"

באותה שעה קפצה רחל אמנו לפני הקב"ה ואמרה: "ריבונו של עולם, גלוי לפניך שיעקב בדרך אהבני אהבה יתרה ועבד בשבילי לאבא שבע שנים, וכשהשלימו אותן שבע שנים והגיע זמן נישואי לבעלי יעץ אבי להחליפני לבעלי בשביל אחותי והוקשה עלי הדבר עד מאד כי נודעה לי העצה והודעתי לבעלי ומסרתי לו סימן שיכיר בני ובין אחותי כדי שלא יוכל אבי להחליפני. לאחר מכן נחמתי בעצמי וסבלתי את תאוותי וריחמתי על אחותי שלא תצא לחרפה, ולערב הביאו אחותי לבעלי במקומי ומסרתי לאחותי כל הסימנים שמסרתי לבעלי כדי שיהא סבור שהיא רחל, וגמלתי חסד עמה, ולא קנאתי בה ולא הוצאתיה לחרפה, ומה אני שאני בשר ודם עפר ואפר לא קנאתי לצרה שלי ולא הוצאתיה לבושה ולחרפה, ואתה מלך חי וקיים, מפני מה קנאת לעבודת כוכבים שאין בה ממש והגלית בני ונהרגו בחרב ועשו אויבים בם כרצונם?!"

מיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ואמר: "בשבילך רחל, אני מחזיר את ישראל למקומן כמו שכתוב: "כה אמר ה' קול ברמה נשמע, נהי בכי תמרורים, רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה כי איננו. כה אמר ה', מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך... ויש תקוה לאחריתך נאם ה', ושבנו בנים לגבולם". (איכה רבתי)

נמצא שע"י רמאותו של לבן שהחליף את רחל בלאה, היה לרחל ניסיון עצום, וכאשר עמד בו בגבורה פעלה לגאולת ישראל אפילו יותר מפעולותיהם של משה רבינו והאבות גם יחד. אילו היה יעקב אבינו נושא את רחל לאשה מיד בתום שבע שנות עבודה, כמו שסוכם, היתה חסרה לישראל את הזכות העצומה הזאת כדי לצאת מהגלות (ביאור נוסף מובא להלן על הפסוק "ויזכור אבותי את רחל").

נמצא שכל מה שעובר על האדם במשך ימי חייו, הכל לטובה, וגם אם הדברים אינם נראים כך הרי שהטובה תצמח ותעלה עם הזמן.

יעקב נושא לאשה גם את רחל ואינו מגרש את לאה, למרות שלפי התורה אסור לשאת שתי ארויות (יעקב אבינו הקפיד לקיים את כל מצוות התורה גם לפני שניתנה) כי הבין שמאת ה' היתה זאת שיינשא לשתייהן. למעשה, לא היתה כאן בעיה של נישואין לשתי ארויות, משום שרחל ולאה לא נחשבו יהודיות (לפי שעדיין לא היתה יהדות), ודין כגרים, ונאמר שגר שנתגייר דומה לתינוק שנולד ואינו מתייחס למשפחתו, ולכן אינן נחשבות ארויות. (עפ"י החזקוני)

"ויאהב גם את רחל מלאה" - בלבו של יעקב אבינו היתה אהבה כלפי לאה אשתו (למרות שמבחינתו היא היתה שותפה ללבן כאשר הובאה ליעקב במקום רחל), אך את רחל אהב הרבה יותר. דבר נוסף - מלבד מה שאהב את רחל בתחילה, נוספה לו אהבה לרחל גם מצד לאה. יעקב ראה מה שעשתה רחל שמסרה את הסימנים ללאה כדי שלא תתבייש, ועל מעשה אצילי זה נכנסה ביעקב אהבה יתרה לרחל (ולפי זה האות מ' (במילה מלאה) אינה מ' היתרון, אלא מ' הסתה). (עפ"י קדושת לוי)

בני יעקב

"וַיֵּרָא ה' כִּי שְׁנוּאָה לָאָה, וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָה וְרָחֵל עֵקֶרָה": אם היתה שנאה ליעקב כלפי לאה, כמובן שזה לא בא לידי ביטוי בהתנהגותו כלפיה ולא היה ניכר כלל כלפי חוץ, רק ה' לבדו, בוחן כליות ולב, הוא שידע והכיר כי היא שנואה, אבל לאה לא הרגישה כלל שהיא שנואה, רק חשבה שאינה אהובה. לאה היתה נושא לשיחה בפי הבריות. כולם היו מקניטים אותה ואומרים: "לאה זו מראה עצמה כאילו היא צדיקה, אך באמת אינה כך, שהרי שיתפה פעולה עם אביה הרמאי לרמות את יעקב". הקב"ה ראה את צערה וגם זכר לה את בכייה בטרם נישאה ליעקב שלא תיפול ביד עשיו הרשע, ופקד אותה בבנים זכרים (בכך כולם הודו שהיא אכן צדיקה, כי אם היה בה איזה עוון, היתה נשאת עקרה):

"אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: "מיום שברא הקב"ה את עולמו, לא היה אדם שהודה לקב"ה, עד שבאה לאה והודתו, שנאמר: "הפעם אודה את ה'". (ברכות ז:) מאמר זה לכבוד תמוה, שהרי אדם הראשון הודה לקב"ה ואמר: "טוב לה' דות ליי' ולזמר לשמך עליון", ומלכ צדק הודה לקב"ה על נצחונו של אברהם במלחמת המלכים ואמר: "ברוך אל עליון, אשר מגן צריך בך", ואברהם אבינו לימד את כל העולם להודות לה' כאשר היה מכניס אורחים ולימד אותם בברך ולהודות לקב"ה שמשלו הם אוכלים. א"כ מה מיוחד בהודאתה של לאה? ועוד קשה, מדוע לא הודתה לאה כבר בעת לידת בנה הראשון?

הגרי" פישר כתב לבאר, שאין כוונת הגמרא שלא היא הראשונה שהודתה לקב"ה על הפסוק והחסדים שעשה לה (כי גם האבות הקדושים הודו לה' ית' על כל טובותיו וחסדיו, וכמובן שלא הודתה לקב"ה כבר על בניה הראשונים), אלא שכוונת הגמרא היא, שלא היה ראשונה שהודתה על הרע!

במשך כל ימיה, סבלה לאה ייסורים רבים, בתחילה ייעדו אותה להיות אשתו של עשיו הרשע. היא הרבתה בתחינות ותפילות שלא תיפול בחלקו, ובכתה מרוב צער עד שענינה נעשו רכות. אחי כן השפלה ע"י לבן אביה, שהכניס אותה לחופה במקום רחל, בלא ידיעתו של יעקב, וזה סבל נורא להינתן ליעקב בעל כורחו מבלי להיות רצויה. גם אחרי שילדה לו שלושה בנים, עדיין לא היתה אהובה.

עד ללדת יהודה, לאה היתה תמיד בצער - למה ניתנה לחלקו של עשיו הרשע? מדוע עליה למות את יעקב ולהינתן לו בעל כורחו? מדוע היא צריכה להרגיש שנאה ונחותה ביחס לרחל אחותה? ... למה?!

אך כל זה היה רק עד שנולד יהודה, כי משנולד יהודה, שהיה בנה הרביעי, בזה היא זכתה לחלק גדול יותר משאר האמהות. כי היו ארבע אמהות שצריכות ללדת בסך הכל שנים עשר בנים, היא ילדה ארבעה במקום שלושה. כאשר ראתה שנולד לה בנה הרביעי, אז היא הבינה שהכל באמת היה רק לטובה, וכל הייסורים היו לטובתה. היה לה משתלם לסבול ולהיות שנאה, כי היתה שבזכות הייסורים היא זכתה לחלק גדול יותר משאר האמהות.

לכן היא אמרה: "הפעם אודה את ה'!" - "אני מודה לך ה', על כל הצער שהיה לי. הכל היה כדאי בשביל שיצאו ממני ארבעה בנים, שמהם תצא הכהונה והמלוכה. תודה לך ה' על כל הייסורים! עכשיו אני מבינה שהכל היה רק לטובה... תודה!!!"

לאה לימדה אותנו שצריך להודות לקב"ה בכל מצב, גם על הטובה וגם על מה שלא נראה כן, כי למעשה הכל מאת ה' ית', וכל מה שה' עושה הכל לטובה, וכן אמרו במשנה: "חייב אדם לברך על הרעה (בשמחה ובטוב לבב) כשם שמברך על הטובה", כי גם מה שנראה לנו כדבר רע, למעשה הוא חלק ממשוה טוב או שממנו עתידה לצמוח טובה וישועה.

מעשה ביהודי אחד שהיתה לו חנות בשוק מחנה יהודה בירושלים. אמנם השכירות היתה גבוהה מאוד, אולם בשל המיקום הטוב של החנות, ההכנסות היו גבוהות מאוד, הרווחים היו יפים והעסק היה משתלם.

יום אחד, מישהו פתח מולו חנות בדיוק כמו שלו, ומאז המכירות שלו הלכו וירדו, עד שההוצאות היו יותר גדולות מאשר הרווחים ולא היה יכול להתפרנס מהחנות.

הלך היהודי לגר"ב שמואלי שליט"א וסיפר לו כל מה שהיה. הוא היה מרוגז מאוד מכל העניין וכעס על אותו יהודי שקיפח את פרנסתו. הרב ניסה להרגיע את העומד מולו ואמר לו: "מה קרה לך?!" היהודי הזה לא עשה לך כלום, 'אין אדם נוגע במוכן לחברו', זה לא הוא, זה הקב"ה שעשה לך זה לטובה".

היהודי שאל את הרב מה לעשות, והרב אמר: "הכל לטובה, תסגור את החנות ותפתח במקום אחר במקום בו השכירות זולה יותר. אולי לא תרוויח כמו בעבר, אבל לפחות תהיה לך פרנסה. עליך לקבל את הגזרה באהבה!"

היהודי יצא מהרב מתוסכל, אך עשה כעצת הרב ופתח חנות במקום אחר, ליד שכונת 'מאה שערים'. מעל החנות שפתח היתה גרה זקנה בודדה, ובעל החנות ריחם עליה, דיבר אתה, עודד אותה וגם היה דואג לה ועוזר לה בכל מני דברים.

יום אחד פנתה אליו הזקנה וביקשה ממנו, אם יוכל, להקדיש לה שעה אחת, כי היא רוצה לספר לו משהו חשוב. אותו יהודי, שהיה עייף ותשוש לאחר יום עבודה, חשב בהתחלה לסרב אך לבסוף הסכים ועלה אליה לביתה. הזקנה סיפרה לו את סיפור חייה, שלא היה מעניין במיוחד ובעל החנות כמעט ונרדם. לבסוף היא הגיעה לעיקר וסיפרה לו שהיה לה דוד עשיר בחו"ל, שכאשר נפטר הוריש

מסמך מס' 1000 עם תמונה של רבי יוחנן בן יוחי

לה חמשה מיליון דולר, והיא גלמודה ואין לה למי להוריש את זה. היא ראתה שהוא היחיד שהצמח התייחס אליה יפה והיטיב אתה במשך כמה שנים, אז היא מורישה לו את הכל. היא מבקשת רק טובה אחת - שיקנה חדר בישיבה, שילמדו בו תורה ויהיה לעילוי נשמתה.

הזקנה נפטרה, ובעל החנות קיבל את הירושה. הוא בא אל הרב שמואלי וביקש לקנות חדר בישיבה שלו עבור הנצחה לעילוי נשמתה. הרב זיהה אותו ואמר: "האם לא היית אצלי לפני כמה שנים ואמרת לי שירדת מנכסין?!", סיפר לו היהודי את כל המעשה, ואמר שבזכות העצה של הרב הוא זכה לעושר רב. אמר לו הרב: "רואה אתה שהכל לטובה? ה' ית' רצה להיטיב לך ולהעניק לך את הסכום שמיועד לך משמים ונמצא אצל האשה הזקנה. הקב"ה סובב את הסיבות כדי שהדבר יצא לפועל, ואתה חשבת שעושים לך רע. אם לא היו פותחים מולך חנות דומה, היית נשאר שם עד היום, מתפרנס בכבוד, אך לא מתעשר".

כאשר אדם מודה לקב"ה גם על מה שנראה רע, מתוך אמונה שהכל לטובה, בזה הוא מושג על עצמו חסד ורחמים עצומים. כאשר אדם מתפלל ומבקש מהקב"ה, לפעמים יש קטרוג ובודקים אם באמת מגיע לו, אך כאשר אדם מודה ומשבח לקב"ה, בזה לא יכול להיות קטרוג כי הוא אינו מבקש כלום, משמים רואים זאת והוא מקבל שפע של ברכה וישועה, אפילו בלי לבקש, כי רוצים לגמול לו על נתינתו. האדם המודה לקב"ה גם על הרעה - מתפעלים ממנו בשמים: "איזה צדיק, הוא כל כך רוצה להודות... אנחנו ניתן לו באמת סיבה טובה להודות", ואז הוא זוכה שהרע מתהפך לטוב, ויצא כי הכל היה לטובה.

ההיפך מזה הוא אדם שמתלונן ומתבכיין, הוא חושב את עצמו צדיק שהכל מגיע לו, ולכן כאשר יש לו ניסיון ובאה עליו איזו צרה ח"ו, או שהדברים אינם מתנהלים בדיוק כפי רצונו, אז הוא כועס, נופל לייאוש, מתלונן ובוכה: "למה ה' עשה לי ככה?!" - לאדם כזה יש פגם באמונה, הוא מתרעם על הנהגת הבורא ית' כי אינו מאמין שהכל לטובה. (עפ"י 'שערי בתודה')

מעשה שהיה לפני כשלוש מאות שנה, בכפר קטן באוקראינה, חי יהודי ירא שמים בשם רבי אליעזר. כולם אהבו אותו ואת אשתו שרה. בכל יום לאחר התפילה היה ניגש לארון הקודש ומברך עם הקב"ה, מודה לו על כל החסדים והטובות שעשה לו ועושה עמו, ואח"כ היה מבקש שיזכורו הוא ואשתו לזרע של קיימא. כך היה עושה בכל יום, וגם כאשר כבר הגיע לגיל זקנה ושיבה, לעולם לא לא התייאש.

בני הזוג היו ידועים במידת הכנסת האורחים שלהם. בכל יום היו מגיעים אל ביתם יהודים נזילים, ובני הזוג היו דואגים להם ומשתדלים למלא את כל צרכם. אורחים רבים היו מגיעים אליהם, בערב שבת, כדי לעשות אצלם את השבת. אך יום אחד, בערב שבת, לאחר שעמלה וסדחה הרבנית בהכנת מטעמי השבת, התרחש דבר מוזר שמעולם לא קרה - אף אורח לא הגיע אליהם. בני הזוג התפללו, סמוך לכניסת השבת, שגם היום יזכו במצוות הכנסת אורחים. לפתע נשמעו דפיקות בדלת, אך לא היו אלו דפיקות נעימות. הדפיקות היו כה חזקות עד שהדלת כמעט נשברה.

הרבנית ניגשה לפתוח את הדלת, וראתה לפניו איש גבוה ומפחיד. הוא השתעל והיה מצוטה בפצעים מגעילים. היא קצת היססה להכניס אותו לביתם, אך האורח לא המתין להזמנה, נכנס לתוך הבית והתיישב על כיסא. רבי אליעזר ראה אותו ואמר לו "שלום" לבבי עם חיוך רחב מאוזן לאוזן. הוא שאל את האורח לשמו ומה שלומו, אך האורח לא ענה. שאל אם רוצה לשתות, והאורח עדיין שמר על זכות השתיקה. רבי אליעזר הזמין את האורח המיוחד לבוא עמו לתפילה בבית הכנסת, ואז לפתע, האורח קם, דפק על השולחן ואמר בקול צרוד ומפחיד: "אני לא הולך לבית הכנסת!"

רבי אליעזר לא רצה להפסיד את התפילה במניין, והרבנית לא רצתה להישאר עם האורח המפחיד, ולכן השאירו אותו בני הזוג לבד בביתם, והלכו לבית הכנסת בפחד ובחשש. כאשר שבו לביתם הם ראו את האורח יושב ליד השולחן, דופק עליו, רוטן ואומר: "נו, מתי כבר אוכלים כאן, אני רעב!". רבי אליעזר קידש בזריזות, ובינתיים האורח רוקן אל תוך גרונו את כל בקבוק היין. כאשר בני הזוג קמו ליטול ידיים, הם שמעו קולות משונים מכיוון האורח. הם הביטו אליו וראו שהוא מחסל את החלה. כאשר חזרו, ראו שכבר כמעט סיים לזלול את החלה השנייה. הרבנית הביאה שתי חלות אחרות, ורבי אליעזר בצע על הפת. הרבנית הגישה אל השולחן מגשים שלמים של דגים, עופות, בשר וכל טוב, והאורח אכל הכל בידיים, תוך כדי שהוא משמיע קולות של כעס ורטינה. הם הצליחו בקושי לשייר לעצמם משהו כדי לקיים את מצוות סעודת השבת.

כאשר האורח כילה "לשאוב" אל תוך קיבתו את כל תכולת המגשים והסירים, כבר לא היה רעב, רק עייף. הוא משך בחוזקה את המפה, תוך כדי שהוא מפיל את כל מה שהיה על השולחן, וקינח בה את פיו. לאחר מכן קם מהשולחן בלי לומר מילה, הלך לחדר השינה, נשכב על מיטתו של רבי

אליעזר ועד מהרה נרדם, תוך כדי שהוא משמיע קולות נחירה שלא ביישו בעוצמתן מסור חשמלי של נגרייה.

"מה זה האורח הזה?! הוא נראה לי מסוכן! חייבים לגרש אותו מכאן!", אמרה הרבנית. ארבי אליעזר אמר לה: "הוא יהודי יקר והוא האורח שלנו, אורחים לא מגרשים! יהודי לא מגרש יהודי". בני הזוג הלכו לישון בחדר האורחים, אך לא הצליחו להירדם (מעניין למה). בבוקר מוקדם האורח קם וצעק שהוא רעב. בני הזוג ניסו להשקיט את רעבונו - הם הגישו לו עוגות, רוג'לך, בורקסים, עוגיות מעמול, בקלאווה, ג'חנון וביצים, והוא טרף הכל אך עדיין נשאר רעב. רבי אליעזר הזמין את האורח לבית הכנסת, אך שוב נתקל בסירוב מוחלט. גם בתפילת שחרית השאירו בני הזוג את האורח ה'נחמד' לבדו, אך הפעם האורח לא חיכה בשקט ליד השולחן. כאשר חזרו, האורח שבר אגרטל סיני עתיק ויקר לאות מחאה על כך שלא מגישים את הארוחות בזמן. הרבנית בכתה ורצתה לגרש אותו מביתה, אך אז נזכרה בדברי בעלה שאמר: "אורחים לא מגרשים". היא החליטה שהיא מתעלה על עצמה והתפללה לקב"ה שיתן לה את הכוחות לקיים את מצוות הכנסת האורחים בשלמות. היא הגישה לאורח חלה גדולה וסיר מלא בטשולנט לפני הקידוש. בני הזוג עשו קידוש, ולתדהמתם, האורח לא השאיר להם כלום, אך הוא כעס על היחס המזלזל ודרש עוד...

במשך כל השבת האורח רק רטן, זעף ורגז, אך בני הזוג הצליחו להתעלות על עצמם והתייחסו אליו יפה מאוד.

במוצאי שבת, כאשר האורח כילה כל דבר מאכל, והשאיר אחריו הרס ובלגן, הודיע שבגלל יחס הלא טוב, הוא נאלץ לעזוב. בני הזוג נשמו לרווחה. רבי אליעזר ליווה את האורח, וכאשר פרד ממנו, אמר לו שלום. האורח לא ענה ורבי אליעזר פנה לשוב לביתו.

לפתע שמע קול צלול אומר לו: "שלום עליך רבי אליעזר", הוא פנה לעבר האורח וגם האורח פנה אליו. אמנם היה זה אותו האורח אך עתה הוא נראה אחרת לגמרי, היו לו פנים טובות, עיניים ויפות, כל הפצעים נעלמו ובקול צלול ורך אמר: "רבי אליעזר, אל תחשוש, דע לך שהקב"ה אוהב את אותך ואת אשתך מאוד מאוד בגלל שאתם מקיימים מצוות הכנסת אורחים בהידור. הוא גם שמע את תפילותיכם לזרע של קיימא ושלח אותי בדמות האורח הכי מפחיד והכי לא נעים שיכול להיות כדי לנסות אתכם ולבדוק אם גם הפעם תקיימו את המצווה, והצלחתם לעמוד בכך בכבוד. אני אליהו הנביא ובשורה לי אליך, בעוד שנה ייוולד לכם בן שאור תורתו יאיר לכל עם ישראל עד למשיח".

לאחר שנה נולד להם בן והם קראו לו 'ישראל', אך כאשר גדל נודע יותר בשם 'הבעל שם טוב'.

הבריחה מבית לבן

לבן ידע שהקב"ה ברך אותו בזכות יעקב, כי באותו יום שבא יעקב לבית לבן, מצא לבן מטמון גדול, שהוא סימן למזל טוב, ועוד שפע של ברכות הביא הקב"ה על ביתו של לבן בזכות יעקב כדי להראותו שנתברך בזכותו של הצדיק. לפני שהגיע יעקב לחרן, היתה מגפה בצאנו של לבן אך כאשר בא - פסקה. קודם בואו של יעקב, לא היו ללבן בנים זכרים, אך כאשר הגיע יעקב וראה אצלו, נולדו לו בנים.

על כן השיב לבן ליעקב: "ידעתי כי ה' בירך אותי בזכותך והעשיר אותי עושר רב מאוד. אנא אל תלך ממני. אתן לך מעתה שכר גדול". יעקב בהתחלה סירב להישאר עוד, אך לבן הפציר בו מאוד עד שאמר לו יעקב: "אם תתן לי את העיזים המנוקדות, הטלואות (שיש בהן כתמים) והחמרים בכבשים, שייולדו לך מעתה ואילך, אשאר לרעות את צאנך". הסכים לבן ואמר: "לו יהי כדברך" יעקב אבינו עבד בבית לבן עוד כמה שנים והתאמץ מאוד. בלילות לא ישן בגלל הקור וביום היה עובד עם הצאן תחת השמש הקופחת. אך לבן רימה אותו והחליף את משכורתו עשרת מנים. הקב"ה שלח מלאכים אל צאן לבן כדי שיעבירו מצאנו עיזים וכבשים לצאנו של יעקב.

לבן המשיך לרמות את יעקב והקב"ה ברך את צאנו של יעקב שתלדנה רק נקודים וברודים ומהם התעשר יעקב מאוד. היו לו עשרות אלפים כבשים ועיזים משובחים עד שבאו מסוף העולם לקנות את צאנו. יעקב היה מוכרם במחיר יקר מאוד, וכל שביקש היו נותנים לו. בכסף שהרוויח קנה עבדים, שפחות, חמורים וגמלים לרוב. יעקב קיים את נדרו והיה נותן מעשר מכל אשר הרוויח, עד שכל עניי חרן התעשרו.

יעקב אבינו קורא לרחל ולאה, ויאמר להן: "ראה אנכי את פני אביך כי איננו אלי כְּתַמֵּל שְׁלֹשִׁים ואלוּ אָבִי הָיָה עִמָּדִי". הוא סיפר להן על הצער הגדול שיש לו בחרן, ועל כך שלבן כל הזמן מרמה

ללמוד ועוד...
מסמך מס' 1000
מאת: אילמוד ואוד
ilmodvaod@...
www.ilmodvaod.org.il

אותו, וגם סיפר להן על התגלות האל'קים שאמר לו לשוב לארצו.

וַיַּעַן רַחֵל וַיֹּאמֶר וַתֵּאמְרֶנָּה לוֹ: "הַעוֹד לָנוּ חֵלֶק וְנַחֲלָה בְּבֵית אָבִינוּ? הֲלוֹא נִכְרִיזוֹת נַחֲשָׁבְנוּ לוֹ... וְעַתָּה כִּל אֲשֶׁר אָמַר אֵל הַיָּם אֵלֶיךָ עֲשֵׂה".

יעקב אבינו התכוון לברוח. לבן הלך עם בניו לגזוז את צאנו ויעקב ניצל את ההזדמנות. הוא לקח את נשיו, בניו וכל רכושו ויצאו בגלוי לארץ כנען, בלא ידיעת לבן. בכך הוא "גנב את לב לבן", וזולם חשבו שהוא הולך ברשותו ולכן לא סיפרו ללבן דבר. לפני הבריחה, רחל לקחה את התרפים של לבן, כדי להפריש אותו מעבודה זרה, והחביאה אותם בין בגדיה.

לאחר שלושה ימים לבן חזר לחרן ומצא שהבאר יבשה, כי כבר תמה הברכה בזכות יעקב. לבן הבין שיעקב ברח ומיהר לביתו לשאול את התרפים לאן ברח יעקב. כאשר לא מצא את התרפים, אסף כמה גיבורי חיל וגם את בני ביתו, ויצא למרדף אחר יעקב כדי להורגו ולקחת את כל רכושו. לאחר שבעה ימים ראה לבן את יעקב מרחוק בהר הגלעד.

מעשה

ביהודי עני מירושלים שמע על יבשת אמריקה, ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות, ועמד כן שהכסף שם גדל על העצים... בהתייעצות עם אשתו הוא החל לאסוף כסף לנסיעה הארוכה. ילך לשם לכמה שנים, ירוויח כסף ויחזור לביתו עשיר.

ואכן כך היה. הוא אסף מספיק כסף עבור כרטיס הפלגה באנייה, הגיע לארה"ב, ואז גילה שגם שם הכסף אינו גדל על העצים. מיודענו החל לעסוק בעבודות מזדמנות ולאט לאט החל גם להרוויח קצת כסף, שכר חדר זול במיוחד, חסך מלחמו וצירף פרוטה לפרוטה, עד שלאחר שנתיים כבר היה לו סכום גדול של עשרת אלפים דולר, שהיה סכום עצום בימים ההם. הוא רצה לשלוח את הכסף לאשתו ולהשאר שם עוד קצת. בבית הכנסת הוא שמע על אחד המתפללים שרוצה לבקר בארץ ישראל, וחשב בלבו שהכי טוב לשלוח את הכסף עם יהודי אמין מהקהילה...

הוא דיבר עם היהודי שרוצה לנסוע לא"י וביקש ממנו שיעשה עבורו את השליחות החשובה. היהודי הסכים אך חשש משודדים, ולכן ביקש סכום נכבד עבור שכר סיכון ושכר טרחה. הירושלמי חשב מעט ולבסוף הסכים. "כמה אתה מוכן לשלם לי?", שאל השליח. "כמה שאתה רוצה", ענה המשלח. השליח ביקש חוזה חתום, והמשלח לקח דף ועט וכתב: "אני אברהם בן יצחק מעיר הירושלמי ירושלים, נותן ביד ראובן סכום של עשרת אלפים דולר על מנת שייתן לאשתי כמה שהוא רוצה" כבר למחרת יצא השליח בספינה אל ארץ ישראל. לאחר כמה ימים הוא ספר את הכסף וחשב בלבו: "כמה אקח לעצמי? אני חושב שעשרה אחוזים זה הוגן, הרי בירושלים אפשר לחיות עם תשעת אלפים דולר כמה שנים טובות". לאחר כמה ימים, ספר שוב את הכסף ואז אמר בלבו: "זו שליחות לא קלה, לקבל אלף דולר זה לא מספיק הוגן, עלי לקחת לפחות שלושת אלפים דולר. כעבור יומיים המצב כבר עמד על חצי חצי, ולבסוף כאשר הגיע לנמל, הוא כבר החליט לתת לאשה מאה דולר, ושתגיד תודה....

הוא הגיע לירושלים, איתר את הכתובת הדרושה ונתן לאשה מאה דולר. האשה התפלאה ואמרה: "זה הכל?!", השליח ההגון אמר לה: "תראי, בעלך מסר לי עשרת אלפים דולר ואמר לי לתת לך כמה שאני רוצה. אני רוצה לתת לך מאה דולר שזה הרבה מאוד". האשה כעסה וצעקה עליו: "כולל, רמאי, גנב, תביא לי את הכסף", אך הוא מצדו לא היה מוכן לוותר, והרי יש לו מכתב חתום שהוא מתבקש לתת לאשה כמה שהוא רוצה.

האשה והשליח הגיעו לדין תורה, וכל אחד אמר את טענותיו. הרב ביקש את המכתב, עיין בו, חשב מעט ואח"כ שאל את השליח: "כמה אתה רוצה לעצמך?"

תשעת אלפים ותשע מאות דולרים", ענה השליח.

"זהו הסכום המדויק שאותו עליך להביא לאשה", פסק הרב.

"אבל עלי לתת לה כמה שאני רוצה...", ניסה השליח להצטדק.

"זה בדיוק מה שאני פסקתי", אמר הרב, "וזו גם היתה כוונת הבעל שכתב שתתן לה כמה שאתה רוצה, את מה שאתה רוצה לעצמך, אתה מחויב לתת לאשה!!!"

יעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אל'הים - הוא זכה לליווי מיוחד ממלאכי האל'קים. ולבן חזר לביתו. כאשר לבן מצא שביתו נשדד והתרוקן, הצטער ואמר: "מרגע שיצא יעקב מביתי, יצאו עמו השלום והברכה". מיד שלח את בנו בעור (אביו של בלעם הרשע) ועמו עשרה אנשים אל ארץ שעיר לבית עשיו, להביא לו איגרת וזו לשונה: "בוודאי שמעת את הרמייה שעשה לי אחיך יעקב, שבא לביתי ערום וחסר כל, ובטובי יצאתי לקבל פניו והבאתיו לתוך ארמוני, וכיבדתי אותו. ונתתי לו את שתי בנותי ואת שתי שפחותי לנשים. ועל חשבוני נעשה בעל ממון רב, בכסף וזהב ועבדים ושפחות

ומקנה רב. וכשנעשה עשיר מופלג גנב לבבי, וביום שהלכתי לגזוז את צאני קם וברח עם כל בני ביתו ונכסיו לארץ כנען, ולא היה לו נימוס לפחות לתת לי לנשק את נכדי. פתאום הובילם כבויי חרב. ולא די בזה אלא אף גנב ממני את התרפים שהם אלוהי. עכשיו הוא נמצא על הנהר הקרא 'נחל יבוק'. לכן אני מודיע לך שיש לך הזדמנות להתנפל עליו פתאום ולעשות בו כחפצך, כי יודד אני שאתה כועס עליו מאוד מאוד, ודרך אגב תנקום ממנו גם את נקמתי על כל מה שעשה לי, ואודד לך מאוד".

כשקרא עשיו את כל הדברים האלה, התעוררה שנאתו ליעקב על שלקח ממנו את הבטחה והברכות. הוא קם ברוב כעסו, אסף את בניו ועבדיו וכל אנשי שעיר, סה"כ ארבע מאות איש, והלך להכות את יעקב.